

DİJİTAL ÇAĞDA OKUMA EĞİTİMİ

Editörler

Doç. Dr. Süleyman Erkam SULAK

Doç. Dr. Seher ÇETİNKAYA

...Geleceğın Fikirleri...

DİJİTAL ÇAĞDA OKUMA EĞİTİMİ

Editörler: Süleyman Erkam SULAK - Seher ÇETİNKAYA

Yazarlar:

Seher ÇETİNKAYA - Alperen Şükrü ÇAPANOĞLU - Semra AKTAŞ KUBAL

Tuğçe DURMUŞ - Süleyman Erkam SULAK

ISBN: 978-625-8499-78-0

Copyright © Vizetek

Özgün bilimsel eser niteliğindeki bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'ne aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Sayın okuyucularımız, bandrolsüz yayınları satın almamanızı diliyoruz.

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

Yayın Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Kapak Tasarımı & Mizanpaj: Sadık HANGÜL

1. Baskı: Ankara | Aralık, 2022

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizetkeyayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

Baskı: Vadi Grafik Tasarım ve Reklamcılık Ltd. Şti.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1 Yenimahalle/ANKARA,
Tel: 0 312 395 85 71

Matbaa Sertifika No: 47479

DİJİTAL ÇAĞDA OKUMA EĞİTİMİ

Editörler

Doç. Dr. Süleyman Erkam SULAK

Doç. Dr. Seher ÇETİNKAYA

Yazarlar

Doç. Dr. Seher ÇETİNKAYA

Alperen Şükrü ÇAPANOĞLU

Semra AKTAŞ KUBAL

Tuğçe DURMUŞ

Doç. Dr. Süleyman Erkam SULAK

Editörler

Doç. Dr. Süleyman Erkam SULAK, *Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi*

Doç. Dr. Seher ÇETİNKAYA, *Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi*

Bölüm I

Dijital Çağda Okumanın Evrimi

Doç. Dr. Seher ÇETİNKAYA, *Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi*

ORCID ID: 0000-0002-1330-106X

Bölüm II

Dijital Çağda Okuduğunu Anlama

Alperen Şükrü ÇAPANOĞLU, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*

ORCID ID: 0000-0001-5809-9777

Doç. Dr. Süleyman Erkam SULAK, *Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi*

ORCID ID: 0000-0003-4042-891X

Bölüm III

Akıcı Okuma

Semra AKTAŞ KUBAL, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*

ORCID ID: 0000-0002-4161-1735

Bölüm IV

Okuma Güçlüğü

Tuğçe DURMUŞ, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*

ORCID ID: 0000-0003-1053-9897

Bölüm V

Dijital Çağda Akıcı Okumanın Geliştirilmesi ve Okuma Güçlüklerinin Giderilmesi

Semra AKTAŞ KUBAL, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*

ORCID ID: 0000-0002-4161-1735

Tuğçe DURMUŞ, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*

ORCID ID: 0000-0003-1053-9897

Bölüm VI

Dijital Çağda Metin Türleri ve Okuma

Doç. Dr. Süleyman Erkam SULAK, *Ordu Üniversitesi Eğitim Fakültesi*

ORCID ID: 0000-0003-4042-891X

ÖNSÖZ

Günümüzde basılı metinleri okumadan dijital metinleri okumaya doğru hızla ilerleyen bir süreç içerisindeyiz. Bu süreç üzerinde ailelerin ve öğretmenlerin kontrol mekanizmaları da giderek zorlaşmaktadır. Dijital okumanın baskınlığını yoğun olarak hissetmeye başladığımız dijital çağda, öğrencilerimizi basılı metinler veya dijital metinler arasında gelişigüzel bırakamayız. Aksi takdirde yeni okuryazarlık dönemi, yerini post-okuma dönemine bırakabilir.

Dijital ortamlarda yapılan kısa, özensiz ve hızlı okumalar, öğrencilerin temel dil becerilerinin ve sosyal iletişim becerilerinin gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Diğer bir bakış açısıyla dijital teknolojiler işbirlikçi okuma, bağımsız okuma ve bilgiye hızlı ulaşma boyutlarıyla öğrencilerin okuma süreçlerine olumlu katkılarda bulunmaktadır.

Dijital metinler ve e-kitaplar geliştikçe ve sınıf ortamlarında okuma eğitimi için kullanımı arttıkça; sınıf öğretmenleri, eğitimciler ve okuma uzmanları yeni öğretim yaklaşımlarına (modüler öğretim, hibrit öğretim, dijital öğretim, dijital okuryazarlık vb.), uygulamaya dönük yöntem ve stratejilere ihtiyaç duyacaktır.

Bu kitapta bölüm yazarları uzmanlık alanlarına göre okumanın nörolojik, sosyokültürel ve duyuşsal temellerini, okuduğunu anlama, akıcı okuma, okuma güçlükleri ve metin türleri konularını dijital okuma ve kâğıttan okuma süreçleriyle harmanlayarak ele almıştır. Kitap bölümleri güncel bilimsel araştırmalar incelenerek, uzun süren, titiz bir çalışma sonucunda yazılmıştır. Kitabın okuma alanında çalışan bilim insanlarına, dijital çağda okuma becerisini kazandırmak için öğretim programlarını düzenleyecek program geliştirme uzmanlarına, öğretmenlere, öğretmen adaylarına ve lisansüstü öğrenim gören genç araştırmacılara fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Kitapta emeği geçen bölüm yazarlarımız başta olmak üzere, kitabın yayınlanmasında emeği geçen VİZETEK yayın evi çalışanlarına, bu süreçte bizlere destek olan meslektaşlarımız, ailemiz ve dostlarımıza teşekkür ederiz.

Editörler

Doç. Dr. Süleyman Erkam SULAK

Doç. Dr. Seher ÇETİNKAYA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ V

BÖLÜM I: Dijital Çağda Okumanın Evrimi 1

Seher ÇETİNKAYA

1. OKUMA NEDİR? 1

1.1. Okumanın Evrimi 3

1.2. Okuryazarlıktan Dijital Okuryazarlığa 7

2. OKUMANIN NÖROLOJİK TEMELLERİ 10

2.1. Görme, Göz Hareketleri ve Okuma 10

2.1.1. Aktif görme alanı 11

2.1.2. Göz hareketleri 12

2.2. Okuyan Beyin 15

3. OKUMANIN SOSYOKÜLTÜREL TEMELLERİ 19

3.1. Dil Gelişimi ve Sosyokültürel Çevre 19

3.2. Erken Okuryazarlık ve Sosyokültürel Çevre 21

3.3. Erken Dijital Okuryazarlık ve Sosyokültürel Çevre 22

3.4. Okuma Becerisi ve Sosyokültürel Çevre 25

4. OKUMANIN DUYUŞSAL TEMELLERİ 27

4.1. Okuma Tutumu 28

4.2. Okuma Motivasyonu 32

4.3. Okuma Kaygısı 34

KAYNAKÇA 37

ŞEKİLLER DİZİNİ 44

GÖRSELLER DİZİNİ 44

BÖLÜM II: Dijital Çağda Okuduğunu Anlama 45

Alperen Şükrü ÇAPANOĞLU – Süleyman Erkam SULAK

1. GİRİŞ 45

2. OKUDUĞUNU ANLAMAYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER 49

2.1. Ön Bilgi 51

2.2. Okumada Akıcılık ve Kelime Bilgisi 51

2.3. Motivasyon 52

2.4. Diğer Faktörler 53

3. OKUDUĞUNU ANLAMA STRATEJİLERİ 54

3.1. Sesli Düşünme (Think aloud).....	57
3.2. Metin Yapısı Stratejisi.....	58
3.3. K-W-L Stratejisi.....	59
3.4. Karşılıklı Öğretim (Reciprocal teaching).....	61
3.5. Jigsaw (Ayırıp Birleştirme-Yapboz).....	64
3.6. Bilişsel Çıracılık (Cognitive apprenticeship).....	65
3.7. Beklenti Rehberi.....	70
3.8. Hikâye Yüzü (Story face).....	72
4. DİJİTAL OKUMA VE OKUDUĞUNU ANLAMA.....	74
4.1. Dijital Okuma.....	75
4.2. Dijital Okuduğunu Anlama.....	82
4.2.1. Dijital zihin haritaları.....	88
4.2.2. Dijital hikâyeler.....	90
KAYNAKÇA.....	93
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	99
GÖRSELLER DİZİNİ.....	99
GÖRSELLERİN İNTERNET BAĞLANTILARI.....	100
TABLolar DİZİNİ.....	100

BÖLÜM III: Akıcı Okuma.....101

Semra AKTAŞ KUBAL

1. AKICI OKUMA NEDİR?.....	102
1.1. Akıcı Okumanın Önemi.....	106
2. AKICI OKUMA BİLEŞENLERİ.....	107
2.1. Okuma Doğruluğu.....	107
2.2. Okuma Hızı.....	109
2.3. Okuma Prozodisi.....	112
3. AKICI OKUMANIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	114
3.1. Okuma Doğruluğunun Değerlendirilmesi.....	114
3.2. Okuma Hızının Değerlendirilmesi.....	115
3.3. Okuma Prozodisinin Değerlendirilmesi.....	117
KAYNAKÇA.....	119
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	122
GÖRSELLER DİZİNİ.....	123
TABLolar DİZİNİ.....	123

BÖLÜM IV: Okuma Güçlüğü.....125

Tuğçe DURMUŞ

1. OKUMA GÜÇLÜĞÜ NEDİR?.....	125
1.1. Disleksi.....	128
1.2. Aleksi.....	130
1.3. Optileksi.....	131
1.4. Hiperleksi.....	132
2. OKUMA GÜÇLÜĞÜ TANILAMA SÜRECİ VE GENEL ÖZELLİKLERİ.....	133
2.1. Disleksi Tanılama Süreci ve Genel Özellikleri.....	137
2.2. Aleksi Tanılama Süreci ve Genel Özellikleri.....	140
2.3. Optileksi Tanılama Süreci ve Genel Özellikleri.....	140
2.4. Hiperleksi Tanılama Süreci ve Genel Özellikleri.....	140
3. DİJİTAL GELİŞMELER VE OKUMA GÜÇLÜĞÜ.....	142
KAYNAKÇA.....	145
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	153
GÖRSELLER DİZİNİ.....	153

BÖLÜM V: Dijital Çağda Akıcı Okumanın Geliştirilmesi ve

Okuma Güçlüklerinin Giderilmesi.....155

Semra AKTAŞ KUBAL- Tuğçe DURMUŞ

1. AKICI OKUMANIN GELİŞTİRİLMESİ.....	155
1.1. Tekrarlı Okuma.....	156
1.2. Okuyucu Tiyatroları.....	157
1.3. Eşli Okuma.....	158
1.4. Koro Okuma.....	159
1.5. Yankılı (Eko) Okuma.....	160
1.6. Nörolojik Etki Modeli.....	161
2. OKUMA GÜÇLÜĞÜNÜN GİDERİLMESİ.....	162
2.1. Orton- Gillingham Programı.....	163
2.2. Wilson Okuma Programı.....	164
2.3. Barton Okuma Programı.....	164
2.4. Fernald Yöntemi.....	165
2.5. RAVE-O.....	165
2.6. Müdahaleye Tepki Modeli.....	166
2.7. Çoklu Duyusal Yöntem.....	167

2.8. Çocuk Merkezli Okuma Müdahalesi	168
3. DİJİTAL ARAÇLARLA AKICI OKUMANIN GELİŞTİRİLMESİ VE OKUMA GÜÇLÜĞÜNÜN GİDERİLMESİ	169
3.1.Dijital Kalem Teknolojileri.....	171
3.2.Sesli Kitaplar.....	171
3.3.Dijital Kitap Uygulamaları.....	172
3.4. Podcastler	174
3.5. Reading Speed/Fluency Builder.....	174
3.6. Texthelp	175
3.7. Reading ForAllLearners 1-8.....	175
3.8. TeeReed.....	176
3.9. Moby Read.....	177
3.10. I See Sam	178
3.11. Sight Word Snapper	179
3.12. Alphabetics.....	180
3.13. Booksy	181
3.14. GNight Safari	181
3.15. Web Tabanlı Disleksi Ev Okulu Yazılım Sistemi	182
3.16. ApraxiaTherapy: Aphasia.....	183
3.17. GraphoGame	184
3.18. Hooked on Phonics.....	184
3.19. WEB 2.0 Araçları.....	185
KAYNAKÇA.....	188
GÖRSELLER DİZİNİ	192
BÖLÜM VI: Dijital Çağda Metin Türleri ve Okuma	195
<i>Süleyman Erkam SULAK</i>	
1. GİRİŞ	195
2. METİN TÜRLERİ VE OKUMA.....	196
2.1. Basılı Metinler ve Okuma	198
2.1.1 Hikâye edici metinler	198
2.1.2. Bilgilendirici metinler.....	198
2.1.3. Şiirler	199
2.2. Dijital Metinler ve Okuma	199
2.2.1. Hipermetinler	200

2.2.1.1. Doğrusal hipermetinler	201
2.2.1.2. Doğrusal olmayan hipermetinler	202
2.2.2. Çoklu ortam metinleri	203
2.2.3. Etkileşimli (interaktif) metinler	203
3. BASILI METİN VE DİJİTAL METİN OKUMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI....	
204	
3.1. Basılı Metinleri Okumanın Avantajları	204
3.2. Dijital Metinleri Okumanın Avantajları.....	205
4. DİJİTAL METİNLERİ OKUMANIN GELECEĞİ.....	205
KAYNAKÇA.....	207
ŞEKİLLER DİZİNİ	209
GÖRSELLER DİZİNİ.....	210